

Inledning

Det har skrivits ett flertal böcker om snapphanar och det har i alla tider fascinerat alla. De flesta författare har koncentrerat sig på Göinge och när det har skrivits om Blekinge och Villands härad har det oftast varit ytligt och till och med har det inte varit korrekt.

En bra fråga att ställa är om det verkligen var en hård befolkning i detta område? Det finns några detaljer som pekar på att det var så bland annat i Blekingeboken 1929. Där säges att under prästen Sorbonius tid i Jämshög *brukade ungdomen roa sig med att skjuta prick på kyrkodörren under pågående gudstjänster. Dryckenskap, gräl och slagsmål förekom t.o.m. inne i kyrkan och männen hade också sina bössor med sig in till bänkarna trots att det var förbjudet. En gång hade prästen tagit med sig sin egen bössa fram till altaret och stötte bössan så hårt i golvet så det skrall inne i kyrkan och höll sen en straffpredikan mot dessa oseder. Från den dagen lämnades bössorna i vapenhuset under gudstjänsterna.*

Prosten Öller skriver om en annan ovanlig och grym sedvänja i Jämshög när det gällde att göra upp, man mot man, att *det var ej heller ovanligt, at för den minsta tillfogade skymf, eller oförrätt, spänna bälte, som på det sättet skall tillgådt, at de 2:ne stridande spände hwarandra tilhopa, i et läder-bälte, hwarefter de med stora, och starka knifwar, så længo höggo, och sårade hwarannan, tills endera blef mördad, eller som poltron måste bedja den öfwerlägsne hjelten om förskoning*¹. Han berättar också att mord och rån var så vanligt att kvinnorna hade med sig *död-lintyg* när dom gick till både gillen och kyrkan². Tydligt var jämshögsborna mycket hetlevrade och snabba att ta till våld och detta är viktigt att känna till när vi läser resten av artikeln.

Motstånd mot övermakten har alltid funnits. Från 7-årskriget 1563–70 finns det inte mycket dokumenterat. Men man har så kallade *Oppsnappede Svenske breve* som beskriver hur många danska socknar skrev brev till svenskarna och garderade sig ifall svenskarna skulle vinna kriget³. De lovade tjäna den svenske kungen. Under Horns krig 1644–45 så nämns i Jämshög ett gift par som *förde kunskap* till svenskarna⁴. De blev avslöjade och dömdes till döden.

När befolkningen övergick från Danmark till Sverige den 26 februari 1658 var det därför inte så märkvärdigt att många inte kunde acceptera detta. Samtidigt kan det tyckas märkvärdigt med tanke på de brev som skickades till svenskarna under 7-årskriget. Det finns många handlingar i arkiven som visar på ett mycket kraftigt motstånd från.

Prosten Öller skriver i sin bok ”Beskrifning öfwer Jemshögs sochn i Blekinge” år 1800 angående snapphanar att *Desse woro wäl egenteligen icke Jemshögs infödingar; utan et sammanraffat partie af Danskar, och Swenskar, hwilka under krigsoroligheterna emellan Sverige, och Danmark, kastade sig in, än på swenska gränsorne, och hade i synnerhet sit tilhåll i de tjocka skogarna ...*⁵ Blekinge museum skriver på sin hemsida *en del blekingar som ville tillbaka under dansk överhöghet blev motståndsmän, själva kallade de sig "friskyttar", men svenskarna använde skällsordet "snapphanar" som betyder rövare*⁶. Både

¹ Öller, Jöran Johan. Beskrifning öfwer Jemshögs sochn i Blekinge s. 160

² Öller, Jöran Johan. Beskrifning öfwer Jemshögs sochn i Blekinge s. 160

³ DRA, Danske Kancelli Udenrigske afdelning, Oppsnappede Svenske breve fra syvårskrigens

⁴ DRA, Lensregenskaber

⁵ Öller, Jöran Johan. Beskrifning öfwer Jemshögs sochn i Blekinge s. 158

⁶ Blekinge Museum, Blekingar blir svenska undersåtar, <http://www.blekingemuseum.se/pages/474> från 6 maj 2019.

Prosten Öller och Blekinge Läns museum har missat att det fanns både snapphanar och friskyttar samtidigt.

Vi kommer att gå igenom vad som hände under den period som det fanns snapphanar i västra Blekinge och den del av Skåne som gränsar mot Blekinge det vill säga Villands härad. Det gäller 1658 och ett par år framåt samt skånska kriget, från 1676 till 1679 och ytterligare något år till dess att det var fred i vårt geografiska område.

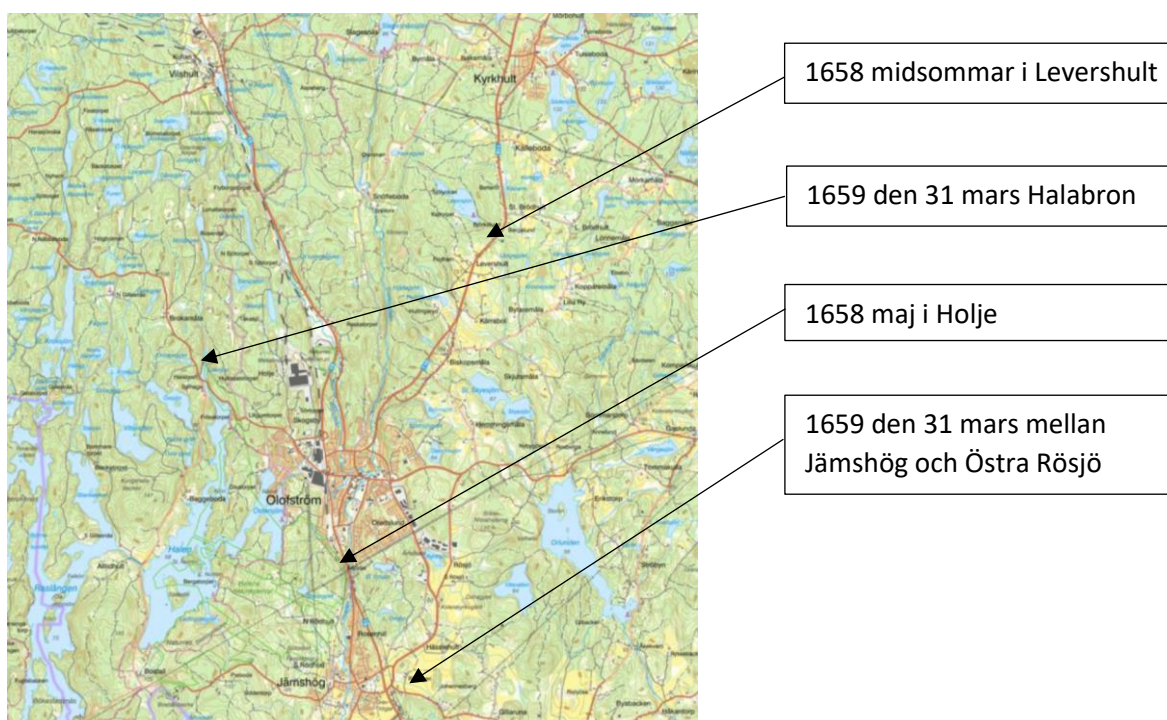
Följande är hämtade från olika dokument i arkiv om inget annat anges och det är mycket komprimerat. Mycket som finns återgivet i andra böcker tar vi inte upp här eftersom vi inte har hittat originaldokument till dem och därför inte kan bekräfta att det verkligen skett.

Kriget 1658

Jämshögs socken

Den 26 februari 1658 slöts freden mellan Sverige och Danmark och från det datumet blev alla i sydsverige svenskar. Men att vara svensk är inte det samma som att känna sig som svensk och inte heller det samma att acceptera ändringen.

Vi känner inte till alla snapphaneöverfall i det område vi behandlar. Men vi ska titta lite närmare på fyra i Jämshögs socken, två i Näsums socken och två i Mörrums socken. Först tittar vi helt kort på när och var de inträffade sedan ska vi titta på några detaljer.

Karta över de platser det förekom överfall av snapphanar mot svenska soldater med dödlig utgång. *Källa: Karta från Lantmäteriet*

Snapphaneöverfallet i Holje

Några månader efter freden, i maj 1658⁷, blev fem av Windrufwas ryttare ur Fersens regemente mördade i Jämshögs socken⁸. Den exakta platsen är okänd men det nämns att det skedde vid Holje och därför riktades snabbt misstankarna mot Olof Pedersen och hans närmaste män. Detta gör att överfallet kan ha hänt i närheten av Lilla Holje. Olof Pedersen bodde på Knutsingegården. Denna gård var delad på två platser. Den äldsta gården låg där nuvarande Biblioteket ligger och den andra var Lilla Holje.

Det finns några namngivna snapphanar som var med i detta överfall. Göinge Pelle erkände vid ett förhör att han var med⁹.

⁷ LLA, Skånska Generalguvernementetskansliets arkiv, D III a:2, 1659-10-12 Håkan Nilsson Skyttes brev.

⁸ LLA, Skånska Generalguvernementetskansliets arkiv, D III a:3, 1660-03-04 Erich Erichsson i Landskrona.

⁹ LLA, Skånska Generalguvernementetskansliets arkiv, D III ma:2

Snapphaneöverfallet vid Levershult

Sedan var det ett överfall vid Levershult¹⁰ midsommar 1658¹¹. Här dödades två ryttare. Med vid detta överfall omnämns Göinge Pelle och hans bror Jöns Göing samt Jacob och Håkan i

Vy från Kärrabol mot Levershult. Foto: Göran Mendys 2019

Pieboda. Göinge Pelle ställdes inför rätta i Bräkne Häradsrätt för tjuveri 14 november 1660¹². Han bodde vid detta tillfälle i Ruan i Asarums socken men i andra källor nämns han som kommen från Jämshögs socken. Han anklagas för att ha stulit en kohud av Per Jonsson från hans nya hus i Baggemåla. Han hade även stulit ett getskinn av en bonde i Asarums socken. Det sägs att han skar av skinnet och lät köttet ligga kvar på platsen. Den 5 december 1660 föll domen i häradsrätten att han skulle mista livet genom *galje och gren*. Göinge Pelle blev benådad av generalguvernementet mot att han började arbeta i kronans bruk och senare skulle han få en gård att

bruka. Men först förhördes han om snapphaneöverfallen och han erkände att han varit med vid överfallet i Levershult och Holje. Därför ändrades domen igen och han dömdes till *galje och gren*.

Snapphaneöverfallet vid Halabron

Det tredje överfallet är det som är mest känt¹³. Det var sent på eftermiddagen, skärtorsdagen den 31 mars 1659, som 17 snapphanar dödade fyra ryttare på Halabron.

Sent på eftermiddagen, skärtorsdagen den 31 mars 1659, var 15-årige Mats Gummässo från Pieboda och en gårdman som hette Torsten hos Peder Kramer i Ljungryda och högg gården. När de höll på att arbeta kom det en dräng som Mats moder Sitze hade skickat. Drängen berättade att Mats måste komma hem för det hade varit sex svenska soldater där och tagit fyra sidor fläsk som pant för att hon inte kunde betala skatten. För att få tillbaka fläsket var de tvungna att få fram pengar. Sitze bad Mats gå antingen till Boafall eller Alltidhult.

Mats Gummässo gjorde omedelbart som hans moder hade sagt och kom ganska snart till Alltidhult. Där såg han några snapphanar som låg och vilade ganska nära gården. Där fanns hans styvfar Jacob, Ljungryda Pellen, Lilla Sverker från Rödhult, Håkan Bagge från Rödhult, Kierra Joen och Kierra Clemedt som var bröder från Jämshög och hette Joensson, Jöns Eriksson från Jämshög, Lauridz Jonsson, Jacob och Peder Lauridsson, Jeppe Raffn, Lille Nils från Rödhult och Jöns i Baggeboda.

Mats styvfader Jacob frågade Mats vart han skulle gå. Mats berättade vad som hänt och att han behövde lite pengar. Jacob svarade att *han inte skulle få några shilling utan hellre skulle han få skälm och den som lånar dig ska också gå åt fanders med. Du ska gå med mig*, sa Jacob. Mats ville inte utan sa att han måste hem till sin moder och säga hur det gått. Jacob och de andra sa att han måste gå med dem annars skulle de skjuta honom. Jacob sa till Ljungryda

¹⁰ LLA, Generalguvernementetskansliets arkiv, D III a:3, 1660-03-04

¹¹ Det står inte årtal i dokumentet men eftersom det sägs att Jacob flydde efter ett överfall vid Halabron i mars 1659 kan det endast avses 1658.

¹² LLA, Generalguvernementetskansliets arkiv, D III ea:7. Här nämns hans namn Per Olsson Göing.

¹³ Se Kyrkhults Hembygdsförenings årsskrift 2012 och i Ylva Silverberns bok *Alltidhult i Jämshögs socken - en Blekingebygd under 300 år*.

Pellen, Lille Sverker och Joen Mogensson att de skulle se till Mats så han inte gick iväg. Jacob och några av de andra gick in i huset för att hämta Joen Gädds söner, Joen, Jöns, Simon och Laurids. Det blev en väldig diskussion och fadern i huset, Joen Gädd, bad att sönerna skulle få bli hemma och Simon och Jöns hustrur kom ut och skrek och grät om att deras män måste få stanna hemma. Jacob bad dem gå *med det fänden togo dem. Jag ska göra karlar av dem*, sa Jacob, och sedan följdes alla åt ner till Baggeboda. Här gick Jacob in och hämtade en bössa som Mats fick istället för den yxa han haft med sig. Jacob sa till Mats att han ska skjuta annars skjuter de honom. Sedan gick de ner till Halabron där de visste att ryttarna skulle komma fram.

Förberedelsen

Jacob från Pieboda delade in dem i tre grupper. Den första gruppen ledde Jacob som hade 10 personer med sig. Det var Ljungryda Pellen, Lilla Svärker, Lilla Nils från Rödhult, Kärra Joen Mogensson från Jämshög, Kärra Clemed Mogensson från Jämshög, Joen Joensson från Alltidhult, Jöns Joensson från Alltidhult, Håkan Bagge från Rödhult, Jöns Håkansson från Baggeboda och Simon Joensson från Alltidhult. Dessa ställde sig öster om bron, på den sidan som vägen leder mot Holje by.

I den andra gruppen var Jeppe Raffn och Mats Gummässo. Dessa fick gå lite avsides till kärret norr om bron för att vakta hästarna.

Den tredje gruppen bestod av Jöns Eriksson från Jämshög, Laurids Jonsson, Peder Lauridsson från Augerum och Laurids Joensson. De var utställda väster om halabron, på den sidan bron som ryttarna kom från.

Överfallet

Det hade nu blivit skymning och de låg alla och väntade. Plötsligt dök fyra ryttare upp. De passerade den ena gruppen, ridandes två och två, och började rida över bron i riktning mot Holje. När de är nästan över så skjuter först Ljungryda Pelle och Lille Joen ner den ena ryttaren och Jacob och Joen Mogensson sköt ner den andra av de ryttare som red först. De andra två försökte då vända och ta sig tillbaka. Då började gruppen som låg väster om bron att skjuta. Peder Lauridssons bössa klickade och Jöns Eriksson från Jämshög och Laurids Jonsson från Pieboda träffade inte sina mål. Laurids Jonsson från Alltidhult sköt inte *löst* Jacob och Lille Nils sprang då ut på bron och kom ifatt de båda ryttarna och sköt ner dem. Den ena ryttaren blev sårad och försökte resa sig och sa till Jacob att *få quarter* men Jacob sa *vet nu skall du få* och tog sikte och sköt ner honom på nära håll.

När alla fyra ryttarna var döda, drog de dem avsides och klädde av dem alla kläder och samlade ihop deras mundering och la det på soldaternas fyra hästar. Mats Gummässo dröjde kvar något i kärret och kom inte fram förrän de hade plockat ihop bytet men Jeppe Raffn sprang fram strax efter skotten. Vilka som tog ansvar om bytet är osäkert men det var antingen Jacob, Lille Nils, Jöns Håkansson i Baggeboda eller Lille Joen från Alltidhult. De skulle också ta de fyra hästarna runt sjön mot Rödhult. De andra gick över isen till Baggeboda och hade där ett möte.

Karta över Holje år 1709. Från Holje by går det en liten väg upp till gamla Halabron som ligger i övre vänstra hörnet. Lägg märke till kärret norr om bron där Mats Gummässo och Jeppe Raffn vaktade hästarna. Källa: Lantmäteriet

De som inte hade skjutit skulle få en halv Rd istället. Detta gällde Mats Gummässo, Jeppe Raffn, Simon, Jöns och Laurids Joenssons i Alltidhult och Peder Lauridsson i Augerum men Mats Gummässo fick aldrig se några pengar.

Mats Gummässo gick sedan hem och dagen efter kom Jacob också hem till sin hustru Sitze i Pieboda. Jacob berättade inte var bytet var gömt men han gick varje dag till Rödhult tillsammans med de andra och drack och var väldigt våldsam. Han slog även Sitze och sen försvann han därifrån.

Efter överfallet

14 dagar efter midsommar, drygt tre månader efter överfallet, när Mats Gummässo gick och slog i en vång i Pieboda kom Kierra Joen i Jämshög och hade en värja med sig. Jacob, Ljungryda Pelle och Lille Sverker samt Kierra Joen sa, att eftersom han inte fick sina pengar skulle han ta denna värja. Han skulle också skaffa sig en bössa och vara beredd att följa med dem. Han gick med dem ett litet stycke och satte värjan i en bok.

Mats Gummässo var nu rädd och rymde därför till sin syster. Hon var änka och bodde i Asarums socken. Där var han till 14 dagar efter *Michaelés tid*, i mitten av oktober, och då fick han höra att han var efterlyst som snapphane. Han bestämde sig då att stanna kvar hos sin syster och så fort han hörde något sprang han ut i skogen och gömde sig. Onsdagen den 2 januari 1661 blev han ändå infångad och han gav sig frivilligt.

Jacob flydde ner till Mjällby socken. Vidare lämnade Jacob 300 Rd hos herrskapet i Råbelöf för att han hade slagit ihjäl Sibbe i Jämshög. Dessa pengar kom sannolikt från soldaternas kassa.

Överfallet mellan Jämshög och Rösjö

Den 31 mars 1659 var det ytterligare ett överfall. Av de sex ryttare som tog fläsket från Sitze var det fyra som red mot Halabron som vi redan nämnt. De två andra, en korpral och en ryttare, hade ett annat ärende. De skulle till Frende Nilsson i Östra Rösjö och inkräva skatt. De red genom Jämshögs by mot Rösjö och på vägen blev de överfallna av Bodela Bengt och någon eller några icke namngivna personer strax norr om Jämshögs vång. Koprallen dog direkt och den andre blev svårt sårad men lyckades fly.

Var Olof Pedersen i Holje helt oskyldig?

Olof Pedersen anklagades redan 1658 för inblandelse i överfallen och ställdes inför rätta i Listers häradsting men en 15-mannadom frikände honom den 9 september 1658¹⁴. När Olof Pedersen hade frikänts av tingsrätten skrev Håkan Skytte att han beklagade detta och att han skulle begära en ny prövning av landstinget.

Efter överfallet vid Halabron och Jämshög ökade misstankarna mot Olof Pedersen. Därför fortsatte svenskarna att hitta ett sätt att gripa honom.

Ryttmästare Måns Windrufwa skrev att han var i Holje den 18 april 1659 för att kräva in skatterna men att befolkningen satte sig emot¹⁵. När de svenska ryttarna bland annat skulle besöka länsmannen Jöns Sibbesson i Holje för att få honom att hjälpa till, *drager han medh hustru och barn ifrån sitt huus*. Jöns Sibbesson bodde i en gård som låg mittemot nuvarande Biblioteket i Olofström. Om ryttarna stod utanför huset måste den enda flyktvägen ha varit att fly över Vilshultsån.

Vid ett besök i Holje, troligen under sommaren 1659, av överste Georg Lybecker och några ur hans manskap försökte de att tala allmogen till rätta eftersom de var ovilliga att betala skatterna. Håkan Nilsson Skytte hade nämligen skrivit i ett brev till generalguvernören att de inte kunde driva in skatter *så länge de hade dessa skällmar till beskydd*. Olof Pedersen sa vid detta tillfälle till Lybecker att *öfversten icke altidh komma så stark der skulle wäl stöfra honom tädan*. Överste Lybecker tog detta som ett hot och grep honom och förde honom till fästningen i Sölvesborg.

I samband med denna händelse så lyckades Oluf Pedersen skicka ut bud till bönderna runt om i socknen. Bönderna som kom från kyrkhultstrakten kom ner till Väktarelien, som ligger utmed gamla landsvägen mellan Biskopsmåla och Holje, där de blev mötta av Peder Hindrichsen från Rösjö, en svärson till Oluf Pedersen. Han sa att de inte behövdes längre och tackade dem för att de ställde upp. Men bönderna i Lönnemåla fjärding tyckte inte om att behöva tvingas hjälpa Oluf Pedersen. De skrev ett brev med en klagan som de överlämnade till regementet i Kristianstad.

¹⁴ LLA, Skånska Generalguvernementetskansliets arkiv, D III ma:2, rannsaking mot landshövding Nils Håkansson Skytte 1662

¹⁵ LLA, Skånska Generalguvernementetskansliets arkiv, D III a:1, Måns Windrufwas inlagda klagobibel, Här undertecknar han sig som Magnus Suensson Windrufwa.

Detta kom till Oluf Pedersen och hans sällskaps kännedom. I juli 1660 skriver landshövding Håkan Nilsson Skytte ett brev där han säger att Mats i Lönnemåla, Per Persson i Lilla Brödhult och Jöns Göing i Mörkamåla har blivit förföljda av Oluf Pedersens sällskap. De från Holje har spridit ut att de är lösdrivare och rebeller så de har blivit gripna när de är ute på vägarna. Landshövdingen begär att landsdomaren ska se till att dessa tre bönder får beskydd så de kan vittna. Hur det slutar vet vi inte eftersom många dokument försvunnit.

Den 1 september 1659 skrev Blekinges Landshövding Håkan Nilsson Skytte ett brev där han berättar att det är mycket snapphanar i skogen i Jämshög¹⁶. Här nämns att Skytte anser att Olof Pedersen ligger bakom morderna på ryttarna i mars 1659 och att bevis finns.

Lybecker ska även anteckna allt Olof Pedersen äger vid detta tillfälle, både hus, saker, dokument och boskap. Tydligen blev det stor skadegörelse vid detta tillfälle. General Cronoborg ska undersöka förstörelsen på Oluf Pedersens gård som skedde efter att han greps¹⁷.

Trots att de gripit Olof Pedersen blev det inte lugnare. Skytte skriver att det blev värre och värre så han beslutade skicka överste Lybecker en gång till, i augusti 1659. Vid detta tillfälle omringade de kyrkan i Jämshög och lyckades identifiera några av de som ansågs varit med i överfallet på ryttarna i maj 1658. Vilka som greps är okänt. Men i en lista över efterlysta från 5 februari 1661 omnämns några snapphanar som var med här. Bland annat Håkan i Holje som omnämns som kapten för snapphanarna och Göinge Pelle. Sven Håkansson och hans bror Olof från Holje rymde till en som kallades Qwitte Tuve som bodde i Helsingborgs län. Qwitte Tuve var beskylld för att ha skjutit ihjäl sin fader Lars Skomager¹⁸.

Eftersom Lybecker nu blir beskylld för denna skadegörelse så skrev Lybecker ett brev en vecka senare, den 7 september 1659¹⁹. Han beskriver sitt första besök hos Olof Pedersen tidigare och hans hot samt att han beskyllde dem för att ha tagit en börs. Lybecker sökte efter den men hittade endast annat stöldgods bland annat betsel hos en soldat. Lybecker lät straffa soldaten med att löpa gatlopp vid kyrkan i Jämshög. Sedan grep han Olof Pedersen och tog honom med sig till Kristianstad. Något senare blev han beordrad av Håkan Skytte att omringa kyrkan och gripa alla som var inblandade i morderna och samtidigt bränna Rödhult och "*Holge där Oloff Perssons gård uthi ligger*". Det är här värt att lägga märke till att Håkan Nilsson Skytte tidigare undvek att nämna att han beordrat Lybecker att bränna dessa båda gårdar.

När de en söndag under predikan kom till gården var den inte tom utan tumult uppstod. Olofs son Mats blev sårad av ett skott och Olofs Pedersens hustru Elna Pedersdotter blev skjuten och så svårt sårad att hon senare avled av skottskadan.

Detta gjorde att de inte kunde bränna gårdarna som de var beordrade till.

Håkan Nilsson Skytte bekräftar att det vid denna tid var mycket snapphanar i Blekinge²⁰ och att han var bekymrad över att Olof Pedersen frikänds av landstinget för beblandelse i mordet på fem av Windrufwas ryttare²¹.

¹⁶ LLA, Skånska Generalguvernmentetskansliets arkiv, D III a:2

¹⁷ General Cronoborg var stationerad i Småland.

¹⁸ LLA, Skånska Generalguvernmentetskansliets arkiv, D III, Qwitte Tuves hemvist omnämns inte.

¹⁹ LLA, Skånska Generalguvernmentetskansliets arkiv, D III b:4

²⁰ LLA, Skånska Generalguvernmentetskansliets arkiv, D III a:2 1659-09-20

²¹ LLA, Skånska Generalguvernmentetskansliets arkiv, D III a:2 1659-10-12 Håkan Nilsson Skytte

Det berättas att bönderna omringade Olufs gård där Windrufwa var. De låg på tre sidor, en grupp uppe på backen, den andra gruppen befann sig söder om gården och den tredje red in mot byn. Eftersom den tredje gruppen red mot byn måste Oluf ha bott på Lilla Holje vid detta tillfälle.

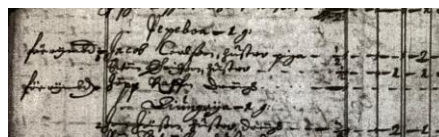
Den 16 januari 1661 föll domen i landstinget men även här frikändes Oluf Pedersen.

Den 5 februari 1661 gjordes en lista på snapphanar som var efterlysta för överfallen på de fyra ställen som vi nämnt. Följande fanns med på denna lista:

Jacob i Pigeboa, en hufvud mördare
Håkan i Höllja, Dito, och capitain för Snaphanarne
Liungrya Pellen, En hufvud Mördare
Lille Nills af Röeholtt Dito
Lille Swärke af Röeholtt, Mördare
Håkan af Pigeboa, Dito
Jon af Altieholtt, Dito
Jöns af Altieholtt, Dito
Lars Jonsson af Gembsjö, Mördare
Jon
Clemed } kallade kierraheerar, Mördare
Jöns Göing af Gembsjö, Wåldsmann
Stör Lars Dito skutit och slagit sin Moder
Jösse af Skiellmesholtt, rebellare
Bodeles bengt, Mördare
Jöns Eriksson, Gembsjö, Dito
Håkan bagge, Mördare
Jöns af Baggeboo, Mördare
Nills Kullefäll, Mördare
Sven Eriksson af Pigeboa anklagad för Mördare
Herman af Boa, rebellare
Far Lille af Gembsjö, WåldsMann
Abraham af Willshult, rebellare
Sven Hågansson af Höllie och hans b', Mördare

Jepp Raffn steglades redan år 1660 för att ha varit med i ytterligare överfall och mördat bland annat i Levershult. Att det förekom stegling i Jämshög förstår vi av ett brev från april 1660 där Lybecker beklagar sig över att folk tar ner de steglade i Jämshög och Näsium och begraver dem på kyrkogården²².

Mantalslängden över Jämshög år 1659 tar upp flera män som rymt eller sitter i fängelse. Mantalslängden är skriven 6 augusti 1659. I marginalen jämte Swärke Nilsson i Jämshög, Jacob Carlsson i Pigeboa, Jäpp Raffn i Pigeboa, Joen Jönsson i Altiahult, Per Hansson i Håkantorps står det föröymd.

I mantalslängden 1659 står Jacob och Mats från Pigeboa som rymda. Källa: Riksarkivet, Mantalslängd 1659

²² LLA, Skånska Generalguvernemementetskansliets arkiv, D III b:4 1660-04-18, Lybeckers brev

Vidare läser vi Oloff Pärsson i Holлиеby fängslig på staden, Mats Börgsson i Kielleboda fängslig på staden, Pär Håkansson i Harasiömåhla fängslige på staden.

Ett annat dokument från 1660 nämner Olof Nilsson i Björkefall som är anklagad för att vara Olof Pedersens spion och dömd att mista livet²³. De kunde inte hitta bevis för detta men upptäckte att han hade rymt från soldattjänst i Småland. Detta gjorde att han istället dömdes till att bli utskriven som soldat.

19 november 1663 omnämns i Listers häradsrätt att en snapphane i Jämshög var bonden Jöns Eriksson och att han hade rymt från gården. Inget mer nämns om vem han var eller vad han var med om.

Men det var inte bara svenska soldater som hade problem med snapphanarna. Ur ett domstolsdokument från 1666 läser vi om ett inbrott som tidigare hade skett hos Peder Krämare i Ljungryda²⁴. Utan att försöka dölja sig slog de upp dörren och gick in i huset medan några stod vakt utanför. Där träffade de på hustrun och frågade om Peter var hemma och när han var det sökte de i huset tills de hittade honom. Sedan ledde de ut honom ur kammaren och in i huset och där stod 3 snapphanar vid en bänk med spända bössor och skulle skjuta honom. Men först skar de honom med sina knivar på hans bröst och sa att de ville ha saker och gick in och bände upp hans kista och tog allt av värde, både pengar och silver. Vid detta tillfälle lyckades Peter Krämare fly ut ur huset med bara en skjorta på sig. Hustrun erbjöd dem då 50 daler mot hans liv men de ville ha mer så de gick in slog sönder kistan. Peder hade lyckats fly till grannbyn Sonarp i Näsums socken där Sven Hinsson lånade honom byxor. Bland dem som var med kände de igen Jöns Håkansson i Baggeboda.

Även Frende Nilsson i östra Rösjö hade ont av snapphanarna. Den 5 februari 1661 kom Frende till Kristianstad och beklagade sig över Jöns Göing och Far Lille som ställde till med mycket elände för dem²⁵. De svenska soldaterna fick till uppdrag från regementet att spåra upp dem och gripa dem.

Den 10 september 1668 ställdes Kierstin Joensdotter inför rätta för att ha mördat sitt spädbarn²⁶. Hon var född i Jämshögs socken och bosatt i Ivö. Hon berättar att hennes far var stegläd och hennes bror rymt för att ha skjutit ihjäl en hustru. Hennes far Joen vet vi inget om. Det fanns snapphanar som hette Joen men eftersom vi saknar efternamn kan vi inte spekulera i vem det var.

Året 1668 är sista gången vi ser någon notering om snapphanar och tydligen lugnar förhållandena ner sig under några år.

²³ LLA, Skånska Generalguvernementetskansliets arkiv, D III a:3 1660-03-04 Erich Erichsson i Landskrona

²⁴ LLA, Listers Häradsrätt 1666-07-04

²⁵ LLA, Skånska Generalguvernementetskansliets arkiv, D III

²⁶ LLA,